

A black and white photograph of a woman in a vibrant red, long-sleeved, floor-length dress spinning in a circle on a paved surface. She is positioned in front of a large, metallic bus. The bus has a door and a window visible. A metal milk can sits on the ground near the bus's front wheel. A small red object lies on the pavement near the woman's feet. The scene is lit from the side, creating strong shadows.

VYRÁSTLA SOM V GETE

Nikoho **NEOBVIŇUJEM,**
nikomu sa nechcem **POMSTIŤ.**
Chcem sa len **VYLIEČIŤ.**

Eliska Tanzer

Ljndeni

Vyrástla som v gete

Vyšlo aj v tlačovej podobe

Objednať môžete na
www.lindeni.sk
www.albatrosmedia.sk

Lindeni

Eliska Tanzer

Vyrástla som v gete – e-kniha

Copyright © Albatros Media a. s., 2021

Všetky práva vyhradené.
Žiadna časť tejto publikácie nesmie byť rozširovaná
bez písomného súhlasu majiteľov práv.

ALBATROS MEDIA

VYRÁSTLA SOM V GETE

Eliska Tanzer

VYRÁSTLA
SOM V GETE

Ljndeni

OBSAH

Predslov autorky	9
ZLATKOVOVCI	
Moja dcéra má väčšiu cenu	17
Sovietska bieda a cinkajúce tamburíny	32
Najhoršie prostitútky na svete	47
Tajné sesterstvá	64
VOLKEROVCI	
Neplytvaj mojou krvou	71
Zatiahni závesy a zatancuj mi, <i>Liebchen</i>	103
SLOBODA	
Dcéra prostitútky mieri do Anglicka	131
Ustráchaní priekupníci a francúzske pralinky	149
Flitre, tanec a slintajúci muži	166
Kto by len chcel vášho muža, pani Maktoubová?	179
<i>Khír</i> pre dušu	192
OZAJSTNÁ ESMERALDA	
Zrejmá vec	219

VZDELANÁ CIGÁNKA

Život je príliš krátky, aby človek čítal kraviny 261

Vzchop sa 279

PREBUDENÁ

Dym a zrkadlá 293

EPILOG

Vývoj 299

Podakovanie 308

Doslov 309

PREDSLOV AUTORKY

Slovensko je krajina nedocenennej krásy, kultúrneho bohatstva a histórie. Naše tradície, ľudové rozprávky a dokonca aj jedlo sú plné farieb a radosti. Súčasťou tejto histórie a kultúry sú aj Cigáni.

Napísaním knihy *Vyrástla som v gete* som Slovensko nechcela uraziť či znevážiť. Mojou snahou bolo odhaliť pred svetom pravdu, tak ako ju vnímame my, Cigáni. Máme chyby, ale sme nádherní a ľudskí. Presne ako všetci ostatní. Moja rodina nie je taká ako rodina, ktorá býva v našom susedstve, ale aj my, aj oni sú Cigáni, a preto nás hádžu do jedného vreca.

Bola by som rada, keby Slováci, ktorí budú čítať túto knihu, pochopili, že všetci sme súčasťou tejto úžasnej krajiny a že minulosť, prítomnosť a budúcnosť Slovenska bude vždy zahŕňať aj Cigánov. Musíme sa k sebe správať s láskou a úctou, tak ako si naša skvelá krajina zaslúži. Vo svete naše zvyky a náš jazyk nepoznajú tak dobre ako zvyky a jazyky iných krajín, no spolu, bok po boku, môžeme preukázať silu Slovenska tým, že preklenieme dlho existujúcu priepasť medzi Cigánmi a necigánmi.

Sama som čerpala silu zo slovenského ducha, keď som bojovala s rôznymi životnými traumami a problémami. Tieto

problémy a extrémne násilie som prekonala uvedomením si ľudskej dobroty a pochopením, že jednotlivec či skupina ľudí nereprezentujú celú rasu, rod či národnosť. Dlhو mi trvalo, kým som na to prišla, ale to úsilie stálo za to. Neznášať niekoho pre skutky príslušníkov tej istej rasy, rodu či národa, ma ničí a zraňuje. Od napísania tejto knihy som prešla kus cesty v hľadaní sebalásky a zmierenia samej so sebou, a aby som to dosiahla, musela som sa vzdať nenáležitého hnevu.

Dlhو som sa na Slovensko hnevala pre to, ako zanedbáva Cigánov a ako zaobchádza so mnou a mojou rodinou. Badať to na tých miestach, kde opisujem svoje pocity a zážitky. Snaha ukázať svetu, ako na Slovensku žije moja rodina a mnohí iní Cigáni, viedla nevyhnutne k odsudzovaniu Slovenska. Ľudia označujú Slovensko ako krajinu zlých, bigotných ľudí zaslepených predsudkami. No ako som dozrievala, uvedomila som si, že za činy niekoľkých jednotlivcov nemožno viniť krajinu – veď na Slovensku je veľa ľudí, čo nažíva s Cigánmi v susedskej láske. Množstvo ostatných, ktorí nie sú zodpovední za getá a rasizmus, si to nezaslúži.

Pri neistote, ktorá zamorila politiku v Anglicku, cítim čoraz väčšiu lojalitu k Slovensku a pud obraňovať ho. V Anglicku som si vybudovala vlastný život, získala som vzdelanie a civilizovala sa. Lenže žiť v pohodlí, ktoré som si tu vytvorila, a hovoriť z neho o právach Cigánov nestačí. Anglicko mi síce poskytlo vzdelanie, ale tiež ma tu obrali o dôstojnosť a moje telo. Nemôžem sa len tak pozeráť, ako ostatní Cigáni žijú v chudobe, v ktorej som kedysi žila aj ja, ani na to, ako ich na Slovensku kruto odsudzujú.

Mojím cieľom je naďalej hľadať šťastie a radosť v každodennom živote a zároveň sa vrátiť na Slovensko, aby som tu pomohla zjednotiť komunitu. Nikoho neobviňujem, na niko-

ho sa nehnevám, ani sa nechcem nikomu pomstiť. Chcem sa len vyliečiť.

Chcem zahojiť seba, zaceliť obrovskú priepasť medzi Cigánmi a ostatnými ľuďmi, čo žijú na Slovensku, a predovšetkým vyliečiť traumu, ktorej podlieha komunita Cigánov a ktorej vinou sú nedôverčiví, opatrní a izolovaní.

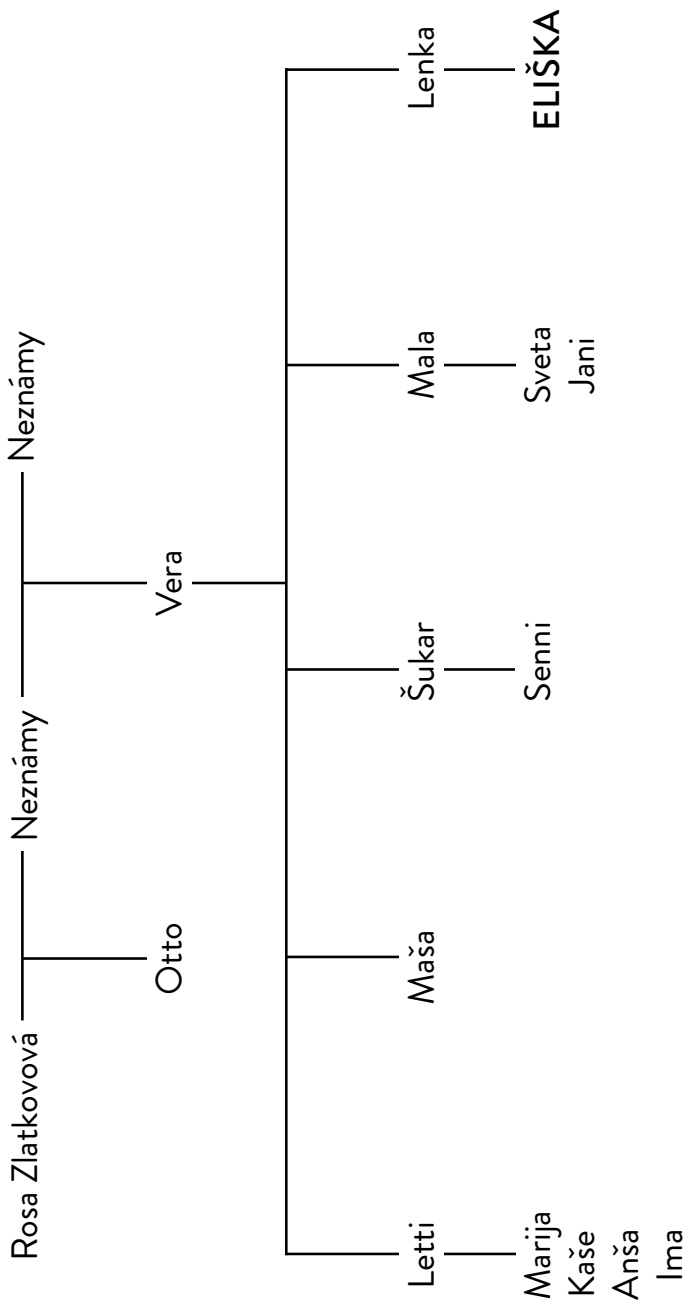
Dobré meno Slovenska je v rukách jeho obyvateľov a túžbou každého Slováka a Slovenky by malo byť zachovanie našich kultúr, víťanie iných kultúr a život vo vzájomnom mieri a harmónii.

Ak ste pred prečítaním môjho príbehu presvedčení, že Cigáni sú trestom pre vládu alebo si myslíte, že všetci bieli Slováci sú rasisti zodpovední za to, v akých otrasných podmienkach mnohí Cigáni žijú, verím, že po jej prečítaní zmeníte názor.

Rada by som vám pripomenula, že jednu vec máme spoločnú – je ňou láska k Slovensku.

Eliska Tanzer

Zlatkovovci

Volkerovci

Sikke Volker ——— Mathilde

Franz ——— Vilma ——— Bettina ——— Lenka ——— Heidi ——— Miška

Maïke

Anja

ELIŠKA

Arne

Júlia

ZLATKOVOCI

MOJA DCÉRA MÁ VÄČŠIU CENU

Matka a jej rodina sú Rómovia. Cigáni. Nijaké krádeže detí ani tamburíny, len húževnaté duše a tmavá pokožka. Vďaka hnedým očiám a jazvám vyzerám z väčšej časti ako oni. Len nie som tmavá. Namiesto tmavej bronzovej a zlatej okrovej má moja pokožka farbu slnečnicového oleja, no pre nedostatčnú výživu v detstve a dlhoročnú nízku hladinu železa má teraz rovnaký odtieň ako fejkoví Simpsonovci.

Narodila som sa v deväťdesiatych rokoch trinástročnému dievčaťu menom Lenka Zlatkovová. Keby sme boli postavami z televízneho seriálu, vyrastali by sme ako sestry, hlboko by sme si rozumeli a mali by sme spoločné záľuby. Mama by posediačky zvierala v rukách hrnček s čajom a so záujmom by sledovala, ako si maľujem nechty a sťažujem sa na kamarátky. Možno by sme spolu chodili aj na diskotéky.

V skutočnosti nie je nijaká slasť mať skoro len o desať rokov staršiu mamu. Mama bola v tom lepšom zmysle priateľský nepriateľ, v tom horšom dôvod, prečo som spávala s vreckovým nožíkom pod provizórnym vankúšom.

Lenka Zlatkovová bola nádherná. Typický príklad vzoru. Namiesto toho, aby v tých najbezútešnejších životných podmienkach vyzerala strhane a spustnuto, prekypovala ži-

votnou energiou. Bola to výbušná svojská Cigánka a taká papulnatá, že napriek svojim stošesťdesiatim trom centimetrom sa nedala prehliadnuť. Jej husté lesklé vlasy sa správali rovnako rebelsky ako ona. Radšej jej padali po bokoch tváre namiesto toho, aby poslušne držali vo vrkočoch, do ktorých si ich zapletala. Plné pery mala rozjasnené výrazným červeným rúžom a krémovo hnedé oči zvýraznené čiernou linkou, nanesenou ukradnutou ceruzkou. V kombinácii s divokou hrivou vlniacich sa vlasov vyzerala mama oslnivo. Veľmi rada som ju sledovala pri oddychovaní. Sedávala s privretými očami, bezmyšlienkovito hojdala nohou vystrčenou z okna a útržky slnečných lúčov, ktoré sa k nám predrali, sa veselo odrážali od troch zlatých krúžkov, ktoré zdobili jej dlhý a široký nos. V takých chvíľach som až bolestivo túžila byť ako ona. Byť taká nenútená nádherná. Fascinovali ma dokonca aj strie na jej bruchu, nohách, pleciach a rukách. Vôbec sa za ne nehanbila, takže keď som si o niekoľko rokov objavila na tele rovnaké bledé čiarky ťahajúce sa ako vinič, takmer som bola na ne pyšná. Akoby sme boli obidve súčasťou toho istého stromu, ktorý nás označkoval svojimi dlhými, poprepletanými konármi.

Byť v jej prítomnosti bolo absolútnym protipólom k jej kráse. Len čo otvorila ústa a začala z nich vypúšťať štiplavé poznámky a jedovaté urážky, ktorými bola preslávená, všetka vľúdnosť jej mäkkého žiarivého úsmevu bola šmahom ruky preč. Keď sa chystala na niekoho slovne zaútočiť, vyzerala vždy rovnako: zdvihla ľavé obočie nad mierne zúženými očami a znútra si hrýzla do spodnej pery, pričom sa uškŕňala tak, že jej bolo vidieť zlatý zub. Pripomínala stočenú vretenicu, ktorá sa pripravuje na útok. Keď sa takto tvárila, znamenalo to, že si na niekoho brúsi zuby a plánuje ho rozplakať.

Pred jej ostrým jazykom som nikdy neušla ani ja – skôr naopak, práve na mne si skúšala repertoár. To, ako som na urážku reagovala, rozhodovalo o tom, ako často ju použije pri iných. Raz som celé hodiny preplakala, lebo mi povedala, že mám tvár ako ropucha, a potom som na druhý deň našla sesternicu Svetu plakať pri nohách tety Letti, lebo aj jej moja mama povedala to isté. Ako citlivá duša som sa rozplakala tiež, lebo som mala pocit, že je to aj moja vina.

Lenka svoje hysterické výbuchy a slovné útoky zdedila od svojej mamy. Ako dieťa som videla starú mamu a mamu, ako po sebe zúrivo štekajú len centimetre od seba a o pár minút sa znudene rozprávali, akoby sa nič nestalo.

So všetkými mojimi tetami sa zaobchádzalo tvrdo, no mama bola na tom najhoršie. Kým jej sestry sa zapojili do „rodinného podnikania“ v strednom až neskoršom tínedžerskom veku, mama pracovala od svojich jedenástich rokov, lebo starú mamu rozčuľovalo, koľko toho zjedla.

Mama mala svoju kariéru veľmi rada. Lenka Zlatkovová bola, a žiaľ stále je, obchodníčkou s medzinárodnou pôsobnosťou. India, Maďarsko, Rumunsko, riskantný mesiac na Ukrajine a potom opäť doma. Mama prešla mnoho exotických miest, kde za peniaze ponúkala svoje telo.

Je totiž prostitútka. Nie s dokonalým účesom a so žiarivým úsmevom na štýl Julie Roberts z Pretty Woman, ale s nožíkom v podšívke podprsenky, jazvami od potratov a kovovým boxerom ukrytým vo vrkočoch. Je väčšia šanca, že nejakého muža zloží úderom a okradne ho, ako že sa doňho zalúbi, a to všetko s typickým úšľabkom na svojej peknej tvári. Práve takýmto spôsobom si zaobstarala aj tie boxery.

V jedenástich začala mama so starou mamou obiehať ulice v meste aj susedné mestá a ponúkať svoje telo na predaj.

Mala veľký úspech u bielych, ktorí prečesávali ulice a hľadali nejakú „cigánsku lásku“.

S radosťou spomínala, koľko mužov ju chcelo a ako nevedeli vydržať ani kým zájdu do nejakej izby, a nerozpakovali sa pretiahnuť ju za budovou, v aute alebo v špinavej uličke plnej odpadkov. Mama to brala ako veľký kompliment – že títo čisto oblečení muži riskovali, že sa zamažú, len aby sa jej zmocnili.

Každé normálne jedenásťročné dievča by prepadlo zúfalstvu, ale nie mama. O začiatkoch svojej veľkolepej kariéry nerozprávala často, ale keď áno, hovorila o nich skoro až namyslene. To, že za ňu muži platili, jej dávalo pocit, že niečo znamená. To bol dôvod, prečo sa tak okato vlnila pri chôdzi – niečo medzi reklamou na šampón a tanečným vystúpením – poskakujúce vlasy a kníšuče sa boky.

Nebolo by spravodlivé tvrdiť, že za výbušnosť nášho vzťahu mohla jej práca. Moje sesternice mali so svojimi matkami napriek tejto práci nádherný vzťah. Tou trpkou výbušnou zmesou bolo to, že som žila vo vlastnom svete, kam som unikala z reality, a mamin hnev voči mne.

Ako som rástla, slovné útoky boli čoraz prudšie. Mama mi neraz hovorila hrozné veci. Vždy som tak trochu vedela, že to nemyslí úplne vážne – kruté vyhrážky a urážky a divoké rozhadzovanie rukami boli len spôsobom jej prejavu. Typické teatrálné správanie cigánskej matky.

„Raz ti vyrežem ten tvoj jazyk!“

„Mala som tá zo seba vytrhnúť, keď si sa začala na mne krmiť. Ty pijavica!“

„Jediné, čo na tebe za niečo stojí, je tá tvoja úzka dierka!“

Napokon ma jej divoké výpady prestali šokovať a prestala som sa pre ne trápiť. Podmienky, v ktorých sme žili, nás proti